

Soolise võrdõiguslikkuse võtmeküsimused

Kodanikuühenduste roll soolise võrdõiguslikkuse edendamisel

Soolise võrdõiguslikkuse edendamine toetub inimõiguste põhimõttele – kõik inimesed on võrdsed. Sooline võrdõiguslikkus ei ole naiste küsimus, vaid küsimus, mis puudutab ka mehi ja mõjutab ühiskonda tervikuna. Lisaks sellele, et sooline võrdõiguslikkus on demokraatia ja sotsiaalse õigluse nõue, on ta ka üldine hüve, mis toob ühiskondlikku, poliitilist ja majanduslikku kasu igale ühiskonna liikmetele ja ühiskonnale tervikuna.

Väljavõte EN Ministrite Komitee soovitus-est REC(2007)17 liikmesriikidele soolise võrdõiguslikkuse standardite ja mehhanismide kohta. (*Vastu võetud Ministrite Komitee poolt 21. novembril 2007 ministrite asetäitjate 1011. kohtumisel.*):

Soolist võrdõiguslikkust käsitlevad siseriiklikud õigusaktid on soolise võrdõiguslikkuse edendamisele ning soolise diskrimineerimise kaotamisele suunatud efektiivsete poliitika-meetmete aluseks ning soolise võrdõiguslikkuse alase teadlikkuse tõstmise peamiseks vahendiks. Valitsused peaksid oma esmatähtsaks ülesandeks pidama soolise võrdõiguslikkuse alaste tõhusate siseriiklike õigusaktide väljatöötamist, vastuvõtmist ja rakendamist ning sugupoolte aspekti integreerimist valitsemise kõikidesse valdkondadesse nii seadustes kui poliitikates.

SoVS § 9. Riigi- ja kohalike omavalitsusüksuste asutused soolise võrdõiguslikkuse edendajatena

(1) Riigi- ja kohalike omavalitsusüksuste asutused on kohustatud soolist võrdõiguslikkust süstemaatiliselt ja eesmärgistatult edendama. Nende ülesanne on muuta tingimusi ja asjaolusid, mis takistavad soolise võrdõiguslikkuse saavutamist.

(2) Riiklike, piirkondlike ning institutsionaalseid strateegiaid, poliitikaid ja tegevuskavasid planeerides, ellu viies ja hinnates

peavad käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud asutused lähtuma naiste ja meeste erinevatest vajadustest ja ühiskondlikust staatusest ning arvestama, kuidas rakendatud ja rakendatavad meetmed mõjutavad naiste ja meeste olukorda ühiskonnas.

(2 prim) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 pandud kohustuste täitmist planeerides ning neid kohustusi täites konsulteerivad riigi- ja kohalike omavalitsusüksuste asutused vajaduse korral asjakohaste huvigruppide ning mittetulundusühendustega, kellel on õigustatud huvi aidata võidelda soolise diskrimineerimise vastu, toetamaks võrdse kohtlemise põhimõtte järgimist.

Volinik annab arvamuse diskrimineerimise asetleidmise kohta avalduse esitanud isikule ja vajaduse korral isikule, kellel on õigustatud huvi jälgida võrdse kohtlemise nõuete täitmist. (VõrdKS § 17 lg 1)

Kodanikeühendustel on oluline roll selles, et riik areneks rahumeelselt, demokraatlikult ja tagaks heaolu ja võrdsuse ühiskonnas. Vabatahtlikel ühendustel on otsustav osa inimeste lülitumisel ühiskondlikku ellu kohalikul, regionaalsel, rahvuslikul ja ka rahvusvahelisel tasemel. Kodanikuühendused kui kodanikuühiskonna esindajad saavad seista vastu soolisele diskrimineerimisele ja avalikustada sooliselt diskrimineeritud inimeste vajadusi, abistada diskrimineerimise ohvreid ja aidata seada jalule nende õigusi, edendada ühiskonna mitmekesisust ja võrdsust, luua otsustuste mõjutamise mehhanisme, aidata kaasa võrdse kohtlemise alase poliitika kujundamisele, mõjutada võime ja ettevõtteid tegutsema soolise diskrimineerimise vastu, jälgida ja dokumenteerida soolise võrdõiguslikkuse alast olukorda ja protestida soolise ebavõrdsuse vastu.

Kodanikuühendustel on võimalik tõsta avalikkuse teadlikkust sooliselt võrdsest koh-

tlemisest, monitoorida ja mõjutada soolise võrdõiguslikkuse alase seadusandluse loomist ja muutmist, toetada soolise diskrimineerimise all kannatanud üksikisikuid ja kollektiivse kaebuse esitajaid, vahendada vaidlusi ning korraldada kampaaniaid soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks.

Soolise mõõtmelise lisamine kodanikeühenduste tegevusse

Soolise mõõtmelise lisamist on oluline kasutada iga otsustusprotsessi juures, puudutagu see seadusloomet, projektide ettevalmistuse etappe, programme, tegevusi või mõõdikuid. Iga otsustusprotsess jaguneb järgmisteks etappideks: ettevalmistamine ja planeerimine, otsustamine ja eesmärkide püstitamine, elluviimine, hindamine ning järelevalve ja seire. Soolise võrdõiguslikkuse edendamise eesmärk peaks läbima kogu protsessi, alates otsuste ettevalmistamisest kuni rakendamise ja hindamiseni.

Pea kõigil valdkondlikel poliitikatel on kas otsene või kaudne mõju naiste ja meeste elule. Ka sellised valdkonnad nagu keskkond, transport, linna- ja elamumajandus, mis esmapilgul tunduvad sooneutraalsetena, võivad sisaldada soolise ebavõrdsuse aspekte.

Oma tegevusse soolise perspektiivi lisamise etapid

1 etapp: sootundlike prillide ettepanemine.

Uuri ja hinda iga tegevust selle ettevalmistusetapis meeste ja naiste seisukohast lähtudes. Ettevalmistusetapis tuleks uurida

- kuidas see tegevus mõjutab mehi ja naisi, poisse ja tüdrukuid;
- mida sa juba tead poiste ja tüdrukute, meeste ja naiste olukorrast selles valdkonnas;
- mida oleks vaja veel teada.

Kasuta ettevalmistusetapis andmete kogumisel soolist mõõdet (inimesed = mehed ja naised).

2 etapp: soolise mõju hindamine.

Soolise mõju hindamine viitab mõjude eraldi hindamisele meeste ja naiste seisukohalt lähtudes ja pidades silmas sooliselt võrdse kohtlemise põhimõtet. Soolise mõju hindamine

peab muutuma standardseks protsessiks ja seda tuleks viia läbi iga kord, kui tegevus omab mõju erinevatele inimeste gruppidele.

3 etapp: sooline perspektiiv tulemuste esitamisel.

- Analüüsi soolise aspekti mõju lõpptulemusele.
- Tõsta esile soolise mõju hindamise tulemused ja kuidas hindamine oli läbi viidud.
- Kui mõjude hindamist ei viidud läbi, siis esita põhjused, miks seda ei tehtud.
- Soolise perspektiivi arvesse võtmine on oluline ka järelevalve ja seire jooksul

Soolise võrdõiguslikkuse põhimõtte rakendamine struktuurifondide projektides

Struktuurivahendite eraldamisel arvestatakse lisaks riiklikule struktuurivahendite kasutamise strateegiale (NSRF) ning valdkondlike rakenduskavade prioriteetidele ja eesmärkidele alljärgnevate horisontaalsete poliitikate järgimist: keskkonnahoid, võrdsed võimalused, regionaalne areng, infoühiskonna edendamine ja kodanikuühiskonna areng.

Sõltuvalt meetme iseloomust otsustab meetme tingimuste koostaja, milliseid horisontaalseid teemasid tuleb projekti hindamisel arvesse võtta. Kui horisontaalseid teemasid kasutatakse projekti valikukriteeriumina, täpsustab rakendusamet hindamiseks vajamineva teabe. Struktuurivahenditest rahastatavatest projektidest kogutakse teavet ka projekti võrdsete võimaluste edendamise kohta.

Projekti mõju võrdsete võimaluste edendamisele:

- (a) projekt on suunatud võrdsete võimaluste edendamisele;
- (b) projekt ei mõjuta ei ebavõrdsust ega võrdseid võimalusi ehk sellel on neutraalne mõju.

Võrdsed võimalused on NSRFis defineeritud järgmiselt:

meeste ja naiste ebavõrdsuse kaotamine ja soolise võrdõiguslikkuse edendamine ning ebasoodsamas olukorras olevatele rühmadele võrdsete võimaluste loomine aktiivseks osalemiseks ühiskonnaelus.

(a) otseselt võrdsete võimaluste edendamisele suunatud projekt

Projekt on võrdõiguslikkuse suhtes otseselt positiivse mõjuga siis, kui selle peamiseks eesmärgiks on edendada meeste ja naiste või riskirühmade vahelisi võrdseid võimalusi, kõrvaldades eri laadi takistusi (ebapiisavad teenused, vähepaindlikud töövormid, tööandjate hoiakud) täielikuks osalemiseks tööturul. Projekti otseseks eesmärgiks on kõrvaldada või vähendada takistusi, mis piiravad meeste ja naiste või ebasoodsamas olukorras olevate rühmade võrdset osavõttu mingil tööalal või sektoris.

Järgnevalt on toodud mõned projektinäited, mis spetsiaalselt püüavad suurendada meeste ja naiste või ebasoodsamas olukorras olevate rühmade vahelisi võrdseid võimalusi.

Näiteks:

- *haridus-, koolitus- ja tööturu alased tegevused uuesti tööle asuvate naiste või üksikemade jaoks, kes vajavad spetsiaalset abi, et tööle saada või töökohta säilitada;*
- *ettevõtlustoetused naistele, kes alustavad või arendavad väikese või keskmise suurusega ettevõtlust või muud sotsiaalmajanduslikku tegevust;*
- *investeeringud sotsiaalse infrastruktuuri parandamiseks lähtuvalt objekti sihtgrupi vajadustest pereliikmete hooldamisega seoses (nt lasteaiad, vanurite hoolekandeaasutused).*

Horisontaalse teemaga on seotud ja võrdseid võimalusi toetavad meetmed/ projektid, mis aitavad kaasa

- 1) naiste ja meeste majandusliku sõltumatuse tagamisele;
- 2) naiste ja meeste võrdsemale osalemisele otsustamisel;
- 3) töö- ja pereelu ühitamisele;
- 4) sooliste stereotüüpide vähendamisele;
- 5) töö- ning haridusturu soolise segregatsiooni vähendamisele;
- 6) naiste ja meeste palgavahe vähendamisele;
- 7) ebasoodsamas olukorras olevate isikute ja gruppide aktiivsele osalemisele ühiskonnas, sealhulgas juurdepääsule koolitustele ja

tööturule.

(b) võrdsete võimaluste edendamise suhtes neutraalne projekt

Struktuurivahendite laiad toetusvõimalused genereerivad ka selliseid projekte, mis otseselt ega kaudselt ei aita kaasa võrdsete võimaluste edendamisele, kuid ka ei halvenda kummagi soorühma olukorda. Taolisi projekte ja tegevusi, mis ei toeta otseselt ühtegi võrdõiguslikkuse eesmärki ja millel puuduvad otsesed mõjud naiste ja meeste või ebasoodsamas olukorras olevatele rühmade olukorrale, võib pidada neutraalseteks.

Võrdsete võimaluste suhtes on neutraalsed tegevused, mis

1) otseselt ega kaudselt ei mõjuta naiste ja meeste või ebasoodsamas olukorras olevatele rühmade võimalusi tööturul või mis ei puuduta ettevõtte, asutuse jne inimressursi arendamist;

2) ei aita kaasa töö ja pereelu ühitamist soodustavate teenuste ja infrastruktuuri parandamisele.

Neutraalsete projektide näitena võib tuua investeeringuprojektid energeetika ja infrastruktuuride arendamise valdkonnas, samuti turundusürituste ja teatud valdkondlike uuringute teostamine, investeeringud seadmetesse, masinatesse jmt. Eeltoodud näited on üldjuhul võrdsete võimaluste suhtes neutraalsed.

Silmas tuleb pidada, et järgides kõiki Eesti Vabariigis võrdseid võimalusi reguleerivaid õigusakte, on võimalik vältida negatiivset mõju võrdsetele võimalustele. Seega saab mõju olla kas positiivne või neutraalne

Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskus (ENUT) on mittetulundusühing, mis on pühendunud naste ja meeste võrdõiguslikkuse kui ühe põhilise inimõiguse ja üldise huve edendamisele kõigis ühiskonnaelu valdkondades

ENUT visiooniks on naiste ja meeste võrdõiguslikkusel baseeruv kodanikuühiskond, milles ENUTil on oluline roll avaliku sektori, avalikes huvides tegutsevate ühenduste ja erasektori ühendamisel, olles sootemaatiline infoallikas ja kompetentsikeskus ning soouuringute edendaja Eestis.

www.enut.ee